

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право
УДК 34:004

Курило Володимир Іванович

доктор юридичних наук, професор,

Заслужений юрист України,

завідувач кафедри адміністративного та фінансового права

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Курило Владимир Иванович

доктор юридических наук, профессор, Заслуженный юрист Украины,

заведующий кафедрой административного и финансового права

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

Kurylo Volodymyr

Doctor of Science of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine,

Chair of the Department of Administrative and Financial Law

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Чиж Юлія Володимирівна

кандидат юридичних наук, старший оперуповноважений

Департамент стратегічних розслідувань

Національної поліції України

Чиж Юлия Владимировна

кандидат юридических наук, старший оперуполномоченный

Департамент стратегических расследований

Национальной полиции Украины

Chyzh Julia

Candidate of Law, Senior Operations Officer

Department of Strategic Investigations of the National Police of Ukraine

**СТАН ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО
УРЯДУВАННЯ В ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ
СОСТОЯНИЕ ВНЕДРЕНИЯ СИСТЕМЫ ЭЛЕКТРОННОГО
УПРАВЛЕНИЯ В ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ОРГАНОВ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЕГО РАЗВИТИЯ
THE STATE OF IMPLEMENTATION OF THE ELECTRONIC
GOVERNANCE SYSTEM IN THE ACTIVITIES OF STATE
AUTHORITIES AND THE PROSPECTS OF ITS DEVELOPMENT**

Анотація. На сьогоднішній день у світлі розвитку інформаційних технологій, все більшого значення набувають застосування технічних засобів, які окрім іншого надають змогу людині користуватися адміністративними послугами за допомогою Інтернет-мережі. Це сталося завдяки проведенню адміністративної реформи та впровадження в діяльність органів державної влади електронного урядування.

Вивчивши зарубіжний досвід, дослідивши на теоретичному та практичному рівнях дане питання, визначено, що найбільш ефективним засобом взаємодії держави і суспільства у мережі Інтернет сьогодні є електронне урядування, використання якого забезпечує продуктивну взаємодію всіх гілок влади як між собою, так і з суспільством, та значно спрощує порядок надання адміністративних та електронних послуг.

В даному дослідженні ми розглянули поняття електронного урядування, положення Концепції, яка затвердила порядок впровадження останнього, нормативні акти, які також були підґрунтям реформування сфери надання адміністративних послуг.

Автором у межах дослідження було проаналізовано та відповідно зроблено висновки щодо недоліків, які на даний час мають місце та надано шляхи можливого їх вирішення. Зокрема, на даний час систему електронного урядування було впроваджено не на всіх рівнях діяльності

органів державної влади. Відтак, мають місце використання неякісного технічного оснащення, що унеможлиблює у повній мірі застосування системи. В окремих випадках впроваджена система не завжди працює за всіма напрямками діяльності того чи іншого відомства. Відповідно запропоновано здійснювати належне фінансування, використання якісного технічного обладнання, проведення якісної інформаційної політики серед населення з метою недопущення їх упередженого ставлення до впроваджуваних новацій у будь-якій сфері суспільного життя держави, зокрема інформаційної. Також висловлено сподівання на подальшому вдосконаленні даної системи та розширенні її напрямів.

Ключові слова: *діяльність, електронне урядування, комп'ютеризація, технології, правове забезпечення, послуги.*

Аннотація. *На сьогоднішній день в світі розвитку інформаційних технологій, все більше значення приймають застосування технічних засобів, які, крім іншого, дають можливість людині користуватися адміністративними послугами за допомогою Інтернет-мережі. Це сталося завдяки впровадженню адміністративної реформи та впровадженню в діяльність органів державної влади електронного управління.*

Изучив зарубежный опыт, исследовав на теоретическом и практическом уровнях данный вопрос, определено, что наиболее эффективным средством взаимодействия государства и общества в сети Интернет сегодня является электронное управление, использование которого обеспечивает продуктивное взаимодействие всех ветвей власти как между собой, так и с обществом, и значительно упрощает порядок предоставления административных и электронных услуг.

В данном исследовании мы рассмотрели понятие электронного управления, положения Концепции, которая утвердила порядок внедрения

последнего, нормативные акты, которые также были почвой реформирования сферы предоставления административных услуг.

Автором в рамках исследования были проанализированы и соответственно сделаны выводы относительно недостатков, которые в настоящее время имеют место и предоставлено пути возможного их решения. В частности, на данный момент систему электронного управления было внедрено не на всех уровнях деятельности органов государственной власти. Следовательно, имеют место использования некачественного технического оснащения, что делает невозможным в полной мере применение системы. В отдельных случаях внедрена система не всегда работает по всем направлениям деятельности того или иного ведомства. Соответственно предложено осуществлять надлежащее финансирование, использование качественного технического оборудования, проведения качественной информационной политики среди населения с целью недопущения их предвзятого отношения к проводимым новациям в какой либо сфере общественной жизни государства, в частности информационной. Также выражено надежды на дальнейшем совершенствовании данной системы и расширение ее направлений.

Ключевые слова: *деятельность, электронное управление, компьютеризация, технологии, правовое обеспечение, услуги*

Summary. *Today, in the light of the development of information technologies, the use of technical means is becoming increasingly important, which, among other things, enables a person to use administrative services via the Internet. This happened thanks to the providence of administrative reform and the introduction of electronic governance in the activities of public authorities.*

Having studied foreign experience, having studied this issue at theoretical and practical levels, it has been determined that the most effective means of interaction between the state and society on the Internet today is electronic control, the use of which ensures the productive interaction of all branches of

government, both among themselves and with society, and significantly simplifies the provision of administrative and electronic services.

In this study, we examined the concept of e-government, the provisions of the Concept, which approved the procedure for the introduction of the latter, regulatory acts, which were also the basis for reforming the scope of administrative services.

In the framework of the study, the author analyzed and accordingly made conclusions regarding the shortcomings that currently take place and provided ways for their possible resolution. In particular, at the moment, the e-government system has not been implemented at all levels of government activity. Therefore, there are use of low-quality technical equipment, which makes it impossible to fully use the system. In some cases, the implemented system does not always work in all areas of activity of a given agency. Accordingly, it was proposed to carry out appropriate financing, use of high-quality technical equipment, and conduct a high-quality information policy among the population in order to prevent their bias from ongoing innovations in any area of the state's public life, in particular information. Hopes are also expressed for the further improvement of this system and the expansion of its directions.

***Key words:** activity, electronic control, computerization, technology, legal support, services*

Постановка проблеми. Ще на початку 90-х років в Україні народилася ідея загального системного підходу до вирішення проблеми створення інформаційного суспільства, визначення державної політики інформатизації, створення інформаційної інфраструктури. Так було поставлене завдання щодо розроблення основних напрямів Національної програми інформатизації України.

З проведенням реформування в державних органах влади, поступово з розвитком інформатизації здійснювалося впровадження в діяльність органів державного сектору новітніх технологій (програмних продуктів).

На даний час одним з критеріїв оцінки ефективного реформування діяльності державних органів влади є відкритість їх діяльності. Це надає змогу здійснювати громадянський контроль, контроль за дотриманням прав і свобод людини та громадянина, зміцнювати довіру громадян до влади тощо.

Один інструментів відкритості влади є електронне урядування, що забезпечує нові форми комунікації між громадянами, бізнесом та владою, безперешкодний доступ до публічної інформації та сприяє участі громадян у виробленні та впровадженні державної політики, наданні більш якісних послуг [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним фундаментом для Концепції електронного урядування слугують теорії інформаційного суспільства, які отримали свій розвиток з другої половини ХХ століття. Ці теорії обґрунтували домінуючу роль інформації та інформаційних ресурсів для розвитку та існування суспільства на сучасному етапі [4].

Питанню поняттю електронного урядування, перспективам його впровадження в Україні та правовій регламентації досліджувалися у працях А. Асанова, З. Балабанова, К. Беляков, М. Ватковська, М. Вертузаєв, С. Гнатюк, О. Голобуцький, М. Демкова, Д. Дубов, В. Єганов, О. Ємельяненко, П. Клімушин, І. Коліушко, Ю.Соломко, В. Фурашев тощо.

Формулювання цілей статті (постановка проблеми). В даному дослідженні маємо за мету дослідити поняття електронного урядування, його актуальність для діяльності та взаємодії органів державної влади та бізнесу, правове забезпечення та результати його впровадження з огляду на прийняту Концепцію.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досить довгий час у провідних країнах світу реалізуються національні програми адаптації публічного управління до умов інформаційного суспільства, що передбачають впровадження електронного урядування як нової форми взаємодії влади і суспільства.

Останніми роками державна політика України демонструє результати обраного курсу інтеграції до європейської спільноти. У різних сферах запроваджуються норми європейського законодавства та стандарти. Також це не оминуло й державної інформаційної політики України. У даному випадку в Україні було використано зарубіжний досвід впровадження електронного урядування, що беззаперечно має ряд позитивних аспектів.

У затвердженій в 2010 році Концепції розвитку електронного урядування в Україні було визначено, що інтересами людини є формування інноваційної моделі розвитку високотехнологічного суспільства, в якому кожен громадянин має можливість створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися та обмінюватися ними. А електронне урядування є одним з таких інструментів [8].

Концептуальні засади державної політики у сфері інформатизації, розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування визначено, насамперед, у низці таких актів як: Закони України «Про інформацію», «Про концепцію національної програми інформатизації», «Про Національну програму інформатизації», «Про основні засади розбудови інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», «Про доступ до публічної інформації», «Про захист персональних даних», «Про адміністративні послуги», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», Концепції розвитку електронного урядування в Україні, Стратегії розвитку інформаційного суспільства тощо [4].

Крім того, електронне урядування відповідає напрямам державної політики, визначеним у Стратегії сталого розвитку «Україна–2020», Програмі діяльності Уряду, Угоді про асоціацію України та ЄС та інших нормативно-правових актах, де серед головних пріоритетів визначені децентралізація та деконцентрація влади, боротьба з корупцією, реформа державної служби, судової системи, відкриті принципи державного управління, прозорість, підзвітність і ефективність влади, включаючи й перехід до електронного урядування як одного з інструментів досягнення цих цілей.

Цими та іншими нормативно-правовими актами визначено головну мету, принципи, основні завдання, шляхи розв'язання проблем, завдання та функції органів влади, механізми взаємодії їх між собою та суспільством, громадянами та бізнесом тощо [4].

У наукових колах дискусії про електронне урядування вказують на те, що сама концепція електронного урядування вже і є концепцією взаємодії і новою формою співпраці держави та громадян в інформаційному суспільстві.

Саме явище е-урядування об'єднує у собі як мінімум дві складові – внутрішню та зовнішню інформаційні інфраструктури, що взаємодіє з фізичними та юридичними особами. У межах другої складової інтегруються інформаційні ресурси органів влади (веб-сайти, портали), забезпечується доступ до них, а також створюється система електронних послуг [11].

У сучасному розумінні англomовний термін «e-government» тлумачиться не лише як електронний уряд, а як електронне управління державою, тобто використання в органах публічного управління сучасних технологій, у тому числі Інтернет-технологій [4].

Стосовно визначення самого поняття електронного урядування у наукових колах продовжують тривати дискусії. Проте маємо зазначити, що узагальнене визначення електронного урядування було запропоноване в

Концепції розвитку електронного урядування в Україні ще в 2010 році [8; 9].

Електронне урядування – форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян [8; 9].

На даний час реалізація проектів електронного урядування відбувається у співпраці всіх державних структур, органів місцевого самоврядування за підтримки міжнародних партнерів. Електронне урядування є ключем до реформ в Україні. Бо в жодній сфері неможливо досягти високих темпів перетворень без впровадження цифрових технологій.

Найважливішим напрямом у сфері електронного урядування є електронні послуги в онлайн-режимі, бо саме вони стосуються кожного громадянина.

Ухвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні ще наприкінці 2010 р. жодним чином не сприяло розумінню як державними органами, так і пересічними громадянами того, що конкретно означає термін «електронне урядування» та які складники необхідно розвивати. Це, своєю чергою, призвело до значного відставання України від світових темпів розвитку електронного урядування. Так, згідно з останнім дослідженням ООН (United Nations E-government Survey 2016) щодо розвитку електронного урядування (E-Government Development Index), Україна посіла 62 місце серед 193 країн [12].

Дану думку повністю підтримуємо. Адже якщо звернутися до самого процесу впровадження новітніх технологій в діяльності зокрема державних

органів влади, щоразу має місце упереджене ставлення громадян до будь-яких новел.

З огляду на європейський досвід, «е-урядування» приваблює такими речами, як: спрощення бюрократичних процедур, значне скорочення терміну оформлення документів, забезпечення легкої верифікації звітності юридичних і фізичних осіб за допомогою введення уніфікованої системи електронного обліку, збільшення обсягу бюджетних надходжень і, врешті-решт, зростання довіри бізнесу та громад [6].

Станом на 2019 рік керівництвом Державного агентства з питань електронного урядування України (на даний час Міністерство цифрової трансформації) було проанонсовано факт впровадження понад 130 електронних послуг. До їх переліку увійшли найбільш пріоритетні послуги з боку бізнесу та громадян [5].

Окрім інших напрямів електронного урядування, хотілося б зауважити саме на електронному документообігу, який запроваджено в діяльності органах державної влади. Адже дана система значно спрощує діяльність у межах органу та взаємодію між відомствами. Серед позитивного маємо вказати на зменшенні часових меж (наприклад, пришвидшено час надходження документу до виконавця), фінансових витратах (зменшено витрати бюджетних коштів на папір) [5].

Попри достатні досягнення щодо запровадження електронного урядування, на жаль, існує і ряд недоліків. Зокрема, це відсутність якісного доступу до мережі Інтернет в органах державної влади. Маємо зазначити, що на час впровадження все ж таки потрібно було розпочати з налагодження якісного доступу до Інтернет-мережі.

На превеликий жаль продовжує бути актуальним недофінансування державних органів, що негативно позначається на технічному та програмному забезпеченні, які на даний час продовжують бути на не

достатньо високому рівні, що в свою чергу впливає на виконання покладених на орган обов'язків.

На даний час можемо стверджувати, що передбачені напрями Концепції розвитку електронного урядування в Україні було втілено в життя. Однак попри те, що система електронного урядування була впроваджена в діяльність органів державної влади, все ж таки маємо говорити про відсутність кінцевого результату.

Свого часу в рамках перспектив запровадження даної системи був розвиток цифрового ринку та зростання економіки держави. Мабуть було б доречним говорити про те, що дійсно розвиток цифрового ринку в нашій державі достатньо повільний, незважаючи на світовий технологічний прогрес і використання сучасних технологій в Україні (у більшості приватним сектором).

У даному напрямку серед інших проектів електронного урядування є адаптація українського законодавства до процесів цифровізації. У цьому напрямку зроблено важливий крок – прийнята постанова Кабінету Міністрів, яка передбачає впровадження принципу Digital by Default – «цифрового за замовчанням». Відповідно до нього, у всіх актах Уряду пріоритетним способом реалізації описаного в документі процесу за замовчанням буде визначений саме електронний спосіб. Для цього нормативно-правові акти Уряду будуть проходити цифрову експертизу [5].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Впровадження електронного урядування - одна з найважливіших складових реформи державного управління, яка наразі триває в Україні. Саме електронне урядування здатне вивести взаємодію державних органів і населення на новий рівень та мінімізувати рівень корупції. Прозорість, доступність, мінімальний контакт пересічної людини з чиновниками - основні переваги електронних послуг та сервісів [4].

Повсякденне життя громадян стає дедалі все більш «цифровим», що передбачає високий рівень очікувань від діяльності органів влади, зокрема розвитку сучасних електронних форм взаємодії, прозорості та відкритості діяльності, залучення громадян до прийняття управлінських рішень.

Також запровадження електронного урядування є базовою передумовою для розбудови в Україні ефективних цифрової економіки і цифрового ринку та його подальшої інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС (Digital Single Market Strategy for Europe).

Крім того, розвиток електронного урядування та демократичних процесів, застосування загальновизнаної системи демократичних цінностей, зокрема щодо участі громадян та інститутів громадянського суспільства в процесах формування та реалізації державної політики, відіграє ключову роль у забезпеченні економічного та соціального прогресу в державі.

З огляду на міжнародний досвід розвиток електронного урядування є одним з основних чинників забезпечення успішності реформування та підвищення конкурентоспроможності країни. Реформа будь-якої галузі в сучасних умовах спрямована на широке використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення необхідного рівня ефективності та результативності. Адже саме інструменти електронного урядування здатні забезпечити значне покращення якості обслуговування фізичних і юридичних осіб та підвищення відкритості, прозорості та ефективності діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування [9; 10].

Тому маємо сподівання, що запровадження даної системи не буде лише анонсуванням владою здійснення успішних кроків у сфері адміністративних послуг. Адже розвиток технологій перебуває у постійній динаміці, тому вдосконалення такої системи та розширення кількості її проектів у подальшому, її розвиток має стати наступним кроком.

Література

1. Закон України «Доступ до публічної інформації» // Відомості Верховної Ради. 2011. № 32. ст. 314.
2. Закон України «Про захист персональних даних» // Відомості Верховної Ради. 1992. № 48. ст. 650.
3. Закон України «Про інформацію» // Відомості Верховної ради. 1992. № 348. Ст. 650.
4. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. / за заг. ред. А.І. Семенченка, В.М. Дрешпака. К., 2017.
5. Е-урядування – ключ до реформ в Україні. 30 січня 2019 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/e-uryaduvannya-klyuch-do-reform-v-ukrayini>
6. Квітка С.А., Соколовська О.О. Електронне врядування як інноваційний механізм взаємодії влади, бізнесу та громадянського суспільства: зарубіжний досвід та передумови розвитку в Україні. Аспекти публічного управління. № 9. 2015. С. 26-34.
7. Положення про Державне агентство з питань електронного урядування України, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 1 жовтня 2014 року № 492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/492-2014-p>
8. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2010 р. № 2250-р (втратило чинність на підставі постановою Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-p>
9. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні, затвердженої постановою Кабінету Міністрів

- України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL:
<https://www.kmu.gov.ua/npas/250287124>
10. Розвиток електронного урядування та електронної демократії в Україні.
05 серпня 2019. URL: <http://www.center.gov.ua/component/k2/item/3451>
11. Роцук М. Розвиток електронного урядування в Україні: правовий
аспект забезпечення безпеки інформації. Безпека інформації. № 1. 2018.
12. Соломко Ю. Електронне урядування: поняття, сутність, принципи та
напрями розвитку. Ефективність державного управління. 2018. Вип. 2
(55). Ч. 1. С. 135-143.
13. Фурашев В.М. Складові електронного урядування. Правова
інформатика. № 4 (36). 2012. С. 43-49.

References

1. The Law of Ukraine "Access to Public Information" // Vidomosti Verkhovno Radi. 2011. No 32. Article 314.
2. The law of Ukraine "On the harassment of personal tributes" // Vidomosti Verkhovno Radi. 1992. No. 48. Art. 650.
3. The law of Ukraine "On information" // Vidomosti Supreme for the sake of. 1992. No. 348. Article 650.
4. Electronnu ryaduvannya and elektronnyaya demokratiya: navch. posib: at 15 p.m. / per zag. ed. A.I. Semchenko, V.M. Dreshpaka. K., 2017.
5. E-government - the key to reform in Ukraine. 30 September 2019. URL:
<https://www.kmu.gov.ua/news/e-uryaduvannya-klyuch-do-reform-v-ukrayini>
6. Kvitka S.A., Sokolovska O.O. Electronically in vain is the innovation mechanism of modifying power, business and enormous suspension: foreign cooperation and changing your mind in Ukraine. Aspects of public administration. No. 9. 2015. S. 26-34.

7. Regulations on the State Agency for the Supply of Electronic Equipment for Ukraine, approved by the Regulation of the Cabinet of Ministers of Ukraine on July 1, 2014, Rock No. 492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/492-2014-п>
8. On Approval of the Concept of Development of E-Governance in Ukraine, Approved by the Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine of December 13, 2010 No. 2250-r ((expired on the basis of Cabinet of Ministers of Ukraine Decree No. 649-r of September 20, 2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-p>
9. About the praise of the Concept for the development of electronic equipment in Ukraine, approved by the decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine on September 20, 2017 p. No. 649-r. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250287124>
10. The development of electronic equipment and electronic democracy in Ukraine. Sickle 05, 2019. URL: <http://www.center.gov.ua/component/k2/item/3451>
11. Roshchuk M. Rozvitok of electronic equipment in Ukraine: the legal aspect of the security of information security. Bezpeka information. No. 1. 2018.
12. Solomko Y. Elektronne Uryaduvannya: understanding, sluggishness, principle and direct development. The effectiveness of the sovereign government. 2018. Vyp. 2 (55). Part 1. P. 135-143.
13. Furashov V.M. Warehouses of electronic equipment. Legal information technology. No. 4 (36). 2012. S. 43-49.